

בני הנוער במרחב האינטרנט

אתגרים והשלכות יישומיות לעבודה מקצועית

מה מייחד את הצרכים ה"חדשים" של התלמידים בתקופה זו?
כיצד נתאים את השירותים שלנו כדי להבטיח התייחסות גם לצרכים אלו?

אליזבט גלאון

אליזבט גלאון, מדריכה
ארצית, אגף תכניות סיוע
ומניעה, שפי"ו - משרד
החינוך.

האינטרנט מאפיינים ייחודים, שונים ממאפייני ההתנהלות המוכרת לנו במרחב הפיזי. ההתחברות באמצעות טכנולוגיה והריחוק הגאוגרפי יוצרים תחושה שאנחנו לבד, ותחושה זו, בד בבד עם תוכני המפגש, לעתים אישיים ואינטימיים מאוד, והאפשרות לתקשורת ישירה עם אחרים יוצרת חוויה של מפגש ממש. זוהי חוויה מיוחדת ביותר, שיש בה תמהיל של אשליה ומציאות. אתייחס לכמה מאפיינים:

אי-נראות - אנחנו איננו נראים כשאנחנו "מסתובכים" ברשת. איננו רואים זה את זה, איננו רואים אנשים אלא רק עקבות, עקבות שנשארים לאורך זמן.

סקסטואליות - אנחנו מדברים בכתב ובתמונות. אף שהתווספו לשפה הכתובה סמלים להבעת

האינטרנט הוא חלק בלתי נפרד מחיינו. בשנים האחרונות, בייחוד נוכח התרחבות השימוש ברשתות חברתיות ובערוצים לשיתוף תוכן גולשים, נוצרו מרחבים חדשים שצובעים את הפעילות האישית והחברתית שמתנהלת בהם בגוונים נוספים.

מה מייחד את הצרכים ה"חדשים" של התלמידים בתקופה זו? כיצד נתאים את השירותים שלנו כדי להבטיח התייחסות גם לצרכים אלו? שאלות אלה מונחות על שולחן העבודה שלנו בשירות הפסיכולוגי-ייעוצי, והן מציבות לפנינו אתגרים חדשים.

אצביע כאן על כמה סוגיות שעולות לדיון, על תוכנות שמסתמנות ועל כיוונים יישומיים שהולכים ומתהווים.

להתנהלות האישית והבין-אישית במרחב

האינטרנט מזמן מרחבי פעולה מסוגים חדשים. הקבוצה החברתית כבר אינה מורכבת רק מאלה שנמצאים בסביבה הגאוגרפית, פגישה פנים אל פנים כבר אינה תנאי בלעדי לשיחה אינטימית, לזמן ולמקום יש משמעויות חדשות ומהתכנים שהם נחשפים אליהם הם לומדים את גבולות הקונצנזוס.

התוצאה היא שנוצרת תרבות אחרת, נוספת, שבה מושגים מוכרים - קרבה, אינטימיות, מרחב ציבורי, חברות ועוד - לובשים לבוש אחר ומתקשטים בעיטורים חדשים.

לאילו כלים זקוקים בני הנוער?

כדי להשיב על שאלה זו, חשוב לבחון את מאפייניהם של מצבי החיים שמזמן להם המרחב האינטרנטי. אלה רק כמה דוגמאות:

● **פרטיות, קרבה ואינטימיות** - "...הרגשות שלי, דברים שקרו לי שחוץ מכם אף אחד לא ידע עליהם" - כך כתבה נערה בת 15 בכלוג שלה, בפוסט שמתחיל כך: "איבדתי את התמימות שלי...". התוכן המועלה בכלוגים ובמיקרו-בלוגים באמצעות טקסט ותמונה הוא תוכן אישי מאוד, שנוצר לרוב באינטימיות הפנימית של היוצר, אינטימיות המאפשרת זרימה של מחשבות ורגשות פרטיים וכמוסים. תכנים מסוג זה מועלים לרשת על ידי הילדים ובני הנוער עצמם. יש תחושה שהפנייה היא לקהל דמינוי, אך בולטת גם הציפייה לתגובות ולתמיכה. לעתים הדברים מופנים לחברים במעגלים הקרובים והמוכרים, אבל תמיד הם נחשפים, מבלי שיהיו מודעים לכך, גם לקהל גדול יותר. עם זאת, בעת האחרונה אפשר לראות יותר בני נוער שמפעילים הגדרות פרטיות בפרופיל שלהם בפייסבוק.

● **גוונים חדשים לחברות** - מתוך עדותה של תלמידה: "יש לי 1500 חברים, 200 מהם הם חברים קרובים, 50 חברים קרובים מאוד, את חלקם לא פגשתי מעולם אבל הם חברים מאוד טובים". גוונים נוספים אלה של חברויות מאפשרים להכיר יותר חברים, להשתתף בפעילויות חברתיות מגוונות ולפתח תחומי עניין חדשים. הם גם מאפשרים לבני הנוער, הנתונים בשלבים של גיבוש זהות וחיפוש משמעות, למצוא שותפים לתחומי עניין אזוטריים ולהתנסות בהם מבלי להתחייב.

● **מיתוג עצמי** - "חיפשתי שם... וחשבתי שזה משקף... האמת אולי אני אחליף... יש בשם הזה משהו קצת כבד וספציפי וצריך לבחור תמונות שיתאימו... ומצד שני..." - מתוך בלוג של נערה בת 14. פתיחת בלוג או פרופיל ברשת חברתית כרוכה בבחירת כינוי ובהצגת מאפיינים אישיים. לעתים אשליית התהילה והפרסום המלווה את יצירת המרחב האישי באינטרנט מניעה את ילדים והמתבגרים להבליט פרטים שנתפסים כבעלי פוטנציאל להגברת הפופולריות. הצורך לבחור

רגשות, הניואנסים שמלווים את השפה הדבורה באמצעות הבעות פנים וטון דיבור אינם עוברים כאן במלואם. הטקסטים הכתובים והמצולמים מתועדים וניתנים להפצה.

מידית לצד השהיית תגובות - הזמינות של הטכנולוגיה מאפשרת לנו לומר דברים שאנחנו מרגישים בזמן אמת. מאחר שהתקשורת היא לרוב א-סינכרונית, התגובות מגיעות לאחר עיכוב, עיכוב שמשאיר זמן לפרשנויות ולהשלמת החסר באמצעות הדמיון. למאפיינים אלה השלכה פסיכולוגית על הגולשים. תופעה מרכזית היא הסרת עכבות.

אנחנו מבטאים ביתר קלות, בישרות ובכנות, חוויות, רגשות ומחשבות - בין אם אנחנו מתקשרים עם אדם קרוב ומוכר ובין אם מדברים עם אנשים פחות מוכרים או עם קהל גדול. ההבחנה בגיל, בסטטוס ובמידת הקרבה מיטשטשת.

חויית הגלישה מתובלת במידה רבה של משחקיות דמיונית, הרגשה ש"מה שקורה כאן קורה רק בראש שלי", ועם זאת, באופן פרדוקסלי, אנחנו מגיבים למה שקורה לנו בעוצמות רגשיות גבוהות. התוצאה היא היווצרות כר פורה להתבטאויות שבעולם הפיזי מעוככות ונשארות בגדר מחשבות כמוסות.

ילדים ובני נוער שנולדו לתוך המרחב המשולב הזה מתנהלים בו באופן אינטואיטיבי כדרך חיים. רבים מהם מתנהלים בו בצורה טובה מאוד, עוסקים בעשייה חיובית ומצמיחה ומקיימים קשרים בין-אישיים מהנים, פוריים ומעשירים. אבל לפעמים האינטואיציה, שיכולה להיות יעילה במרחב הפיזי, אינה יעילה מספיק במרחב האינטרנט.

בשל החוויה הפסיכולוגית המלווה את הגלישה, סימני הגבול בין מותר לאסור ובין טוב לרע מיטשטשים ומתעתעים, וגם ילדים שבמרחב הפיזי מקפידים שלא לעבור גבול זה עלולים להיסחף ולמצוא את עצמם בעברו האסור. מצב זה חושף יותר ילדים לאפשרות להסתכן, לפגוע ולהיפגע, וכפי שכל החוויות באינטרנט נחוות בעוצמות רגשיות גבוהות כך גם חויית הפגיעה נחוות כקשה יותר, מתמשכת יותר וזמינה לקהל צופים שעצם נוכחותם מעצימה את הפגיעה.

הפער הדיגיטלי שנוצר בין ילדים לבין מבוגרים משמעותיים בחייהם מוסיף ממד מורכב על מציאות מורכבת זו.

השגרה היומיומית

גם ילדים שמתנהלים היטב במרחב האינטרנט זקוקים לכישורים ולכלים כדי לכוון את התנהלותם טוב יותר. גם הטוב יכול להיות טוב יותר ומצמיח יותר.

ילדים ובני נוער שנולדו לתוך המרחב המשולב הזה מתנהלים בו באופן אינטואיטיבי כדרך חיים. רבים מהם מתנהלים בו בצורה טובה מאוד, עוסקים בעשייה חיובית ומצמיחה ומקיימים קשרים בין-אישיים מהנים

...הרגשות
שלי, דברים
שקרו לי
שחוץ מכם
אף אחד לא
ידע עליהם...
איבדתי את
התמימות
שלי...

**התוצאה היא שנוצרת תרבות
אחרת, נוספת, שבה מושגים
מוכרים - קרבה, אינטימיות,
מרחב ציבורי, חברות ועוד -
לובשים לבוש אחר ומתקשטים
בעיטורים חדשים**

במרחב האישי והבין-אישי ובתרבות
שנוצרה באינטרנט גם מושגים
שקשורים להסתכנות ופגיעה נראים
לפעמים שונים ומבלבלים:
● **גבולות** - במרחב שבו הכול
פתוח, זמין ונגיש, סימני הגבולות
החיצוניים מיטשטשים או נעלמים
ואינם נראים לעין, וכך נדרשת הסתמכות
יתר על הגבולות הפנימיים. אבל גם אלה
מיטשטשים או נעלמים לחלוטין בשל הסרת
העכבות, וזה בולט יותר אצל בני נוער שבודקים
את הגבולות הקיימים ואצל ילדים צעירים
שמלכתחילה הגבולות הפנימיים האלה עדיין
אינם מעוצבים אצלם. טשטוש זה, בתוספת
נוכחות אנונימית של צופים ואשליית המשחקיות,
מרחיב את מעגל המסתכנים והפוגעים. במצב זה
עשוי להיות פיתוי להתנסות בהתנהגויות שמצד

ולהציג פרטים - כגון כינוי, תמונה, דברים שאוהבים,
חוזקות וחולשות - כרוך בהתכוננות פנימית אל
הנטיות, הרגשות, השאיפות והרצונות.

● **השפעה** - "גמאני שונא שמעשנים לידי", "איזה
משקה אלכוהולי תשתה היום?" "גמני חושב
שצריך לשרוף את בית הספר", "גם אני שונא
את המורה להיסטוריה", "גם אני שונא לצאת
ממבחן מאושר ולגלות שעשיתי טעותתתתתתת"
- הדגמה קטנה של קבוצות בפייסבוק. בחלק
מקבוצות אלה ניכרת אווירה הומוריסטית ובחלקן
רוח מרדנית גלויה, ולרובן עשרות, מאות או אלפי
חברים שהצטרפו או הצביעו "לייק". ההשתתפות
ברשתות חברתיות, במשחקים שיתופיים וכדומה
מזמנת חשיפה לפעילות של אופנות חברתיות, של
מרד ושל שנאה, לצד פעילויות פנאי נורמטיביות
ותרומה לחברה, ויש גם חשיפה לסיפורי חיים
אישיים. הן הנוכחות הפעילה והן הנוכחות הסבילה
במרחבים אלה מעניקה להם יכולת השפעה
שבמרחב הפיזי קשה יותר להשגה. נוצרת חשיפה
להשפעות מסוגים שונים, לעתים מיטיבות ותומכות
ולעתים כאלה שנובעות מניצול לרעה של התכנים
שנחשפו. להשפעות אלה פוטנציאל לעצב עמדות
והתנהגויות של בני נוער - במישרין ובעקיפין.

אין ספק שמרחב הפעולה של הילדים שינה
צורה והוא נתון בהתגוננות מתמדת. מצבי החיים
הנוצרים במרחב זה שונים מאלה שהיו מוכרים
לנו לפני כמה שנים. התנהלות מיטבית במציאות
זו דורשת פיתוח מודעות וכלים מתאימים בהלימה
לשלבים ההתפתחותיים של הילדים.

בתכנית הקיימת לפיתוח כישורי חיים נלמדים
כישורים לניהול עצמי, לניהול קשרים בין-אישיים,
לפתרון בעיות ולהתמודדות במצבי לחץ. האם נוכל
להסתפק בידע שבידינו על הכישורים הנדרשים
לחיים במרחב הפיזי בבואנו להקנות כישורי חיים
במרחב האינטרנט?

הדינמיקה התוך-אישית והבין-אישית המוכרת לנו
במרחב הפיזי אינה זהה לזו שבמרחב האינטרנט.
דינמיקה חדשה זו מולידה צרכים חדשים שאינם
נשארים בתחום המרחב האינטרנטי אלא צובעים
את כל תחומי החיים גם במרחב הפיזי. צרכים
אלה מתעצמים ומתרחבים לנוכח הפער הדיגיטלי
בין מבוגרים לילדים.

הסתכנות ופגיעה

מצבי סיכון שזורים בתוך שגרת היום-יום, ולצד
התנהגויות מיטיבות יש התנהגויות של הסתכנות
ופגיעה. מצבים שיש בהם מרכיבים של ניכור, כעס,
תסכול וכאב, בתוך מרחב שמטבעו מכיל מרכיבים
רבים של עמימות וחוסר וודאות, מגבירים הן את
חוויות הפגיעה וההשפלה והן את הפיתוי לסיכון
עצמי ולפגיעה באחר.

חווייה בעלת עוצמה. גם חשיפה לתוכן פוגע או לתוכן שאינו תואם את גיל הנחשף עלולה להיות חווייה של פגיעה. מצב זה מעלה את הצורך בהסתכלות נוספת על האוכלוסיות הנכללות במעגלי הפגיעות. ב"וטיוב" העלו סרטים שמורים מצולמים בהם במצבים מכיכים, מורה שמצולמת מזווית מכיכה, מורה שמועדת על מכשול וסרטים שבהם נראים תלמידים מכים או מטרידים תלמיד אחר. הסרטים זכו למאות צפיות. יש חשיבות להגברת מודעותם של ילדים ובני נוער לנושאים אלה ולחידוד ערנותם למלכודות שטמונות במרחב האינטרנט; חשוב להקנות להם כלים לזיוסות ולשליטה עצמית גם בתנאים אלה.

המבוגרים המשמעותיים

ילדים ובני נוער נולדו לתוך עולם שהמרחב הפיזי והמרחב האינטרנטי בו משולבים זה בזה. הם מתנהלים בו כדרך חיים. המבוגרים שלצדם נמצאים במקומות שונים ברצף שבין מתאקלמים, מהגרים וחוצנים למרחב האינטרנטי.

ילדים אלה, שהמבוגרים המשמעותיים בחייהם אינם מכירים את הדקויות שבחוויותיהם, עשויים למצוא את עצמם לבד אל מול ההתרגשויות, השמחות, הכאבים והתסכולים השזורים בחייהם במרחבי הרשת, ללא נוכחותם של המבוגרים. המבוגרים, אלה מבינינו שאינם מכירים את דקויותיו של מרחב חיים זה, עשויים להיות רגועים ובטוחים שילדיהם שולטים בטכנולוגיה ויודעים מה הם עושים או, לחלופין, עלולים לחוות חוסר אונים, תסכול וחרדה אל מול התנהלותם הלא מוכרת.

המפגש שלנו כמבוגרים עם המציאות החדשה במרחב האינטרנט מעורר סוגיות מורכבות:

● **הכל גלוי** - רשתות חברתיות וערוצים לשיחות סרטים ותמונות הם מקומות שילדים ובני נוער מבלים בהם ומשתפים זה את זה בחוויותיהם. חלק גדול מהפעילות החברתית והאישית שלהם פתוח לצפייה. קריאת הטקסטים שלהם מעלה תחושה שאנחנו נמצאים אִתם בחדריהם, במרחבים אינטימיים וחברתיים, עדים לסיפורים הקטנים והגדולים ולהווי חיהם. נמצאים, רואים ולא נראים. מצב זה מעורר תהיות ודילמות. האם זו פלישה לפרטיות שלהם? האם אנחנו מבינים את מה שאנחנו קוראים? או אולי זה ז'רגון פרטי שאדם מהחוץ אינו יכול להבין? מה עושים כשנחשף מידע בעייתי או רגיש? באילו מקרים עלינו להתערב? אפשר להמחיש זאת בשתי דוגמאות: בפייסבוק, בקבוצה נגד תלמידה, נמצאה הודעה של התלמידה הדחיה עצמה שמגיבה בהומור על הנאמר שם וכותבת שגם היא מצטרפת לקבוצה. בדף של תלמיד התנהלה שיחה עם חבריו לכיתה על אחת המורות, שיחה שהיה בה צחוק ולעג על התרחשות שאירעה בכיתה.

אחד יש בהן סיכון עצמי, ומצד שני - פוטנציאל להרחיב את מעגל הפוגעים. גם מי שאינו מבצע התנהגויות פוגעות במרחב הפיזי עלול להיסחף ולעשות כך במרחב האינטרנט. דוגמה לכך אפשר למצוא בקבוצות בפייסבוק: "כולם שונאים את המורה דיאנה", קבוצה שמזמינה להפריע בשיעור וחברים בה 119 תלמידים, או "גם אני שונא את X (תלמידה)", קבוצה שיש בה דברים בוטים על התלמידה והזמנה להחרים אותה - 25 תלמידים הצטרפו (קבוצה זו נחסמה). חלק מהקבוצות מתויגות "just for fun", אך גם בהן נאמרים דברים קשים ופוגעים.

● **פגיעה** - לעתים פגיעה שמתרחשת במרחב האינטרנט עלולה לתעתע בנפגע, בפוגע ובצופים. מצד אחד - היא כואבת, ומצד שני - יש תחושה שזה קורה "רק" באינטרנט. במציאות כזאת רגשות כמו בלבול, בושה ובדידות עלולים להתעצם. באינטרנט העלבה, הטרדה והפצת שמעות מתועדות במילים או בתמונות שלעתים קרובות נחשפות לפני קהל צופים רחב והן ניתנות לקריאה או לצפייה חוזרת. חוויית הפגיעה משוחזרת ומתעצמת, ואילו הפוגע עשוי לשאוב כוח מהאפשרות להישאר בלתי נראה ולזכות בקהל צופים ששתיקתם עשויה להתפרש כעידוד. הפיתוי לפרסם ולהפיץ מידע אישי גדול. אשליית התהילה המלווה את הפרסום וההפצה מוסיפה מרכיב של תעוזה, וכך לעתים מידע אישי ואינטימי, המתפרסם מתוך ציפייה לקידום הפופולריות, עלול להתפרש אחרת או להיות מנוצל לרעה. בהסתכלות על פרופילים של בנות בבלוגים או בפייסבוק אפשר למצוא תמונות בלבוש חושפני ובתנוחות מיניות; בשיחה עם נערה על תמונתה היא סיפרה שכך היא נראית יפה יותר ולא הבינה את המשמעויות הנוספות. באחד המקרים סיפרה נערה אחרת שקיבלה תגובה מחמיאה מאדם מבוגר, תגובה שהפתיעה אותה ופגעה בה. במקרה אחר תלמידי הכיתה ניהלו בפייסבוק דיון - מי הילדה הכי מקובלת ומושכת בכיתה? הן הילדה שנבחרה והן האחרות סיפרו על חווייה של עלבון וזלזול שחוו בדיון זה. לא פעם, כבירור שנעשה לאחר אירועים של פגיעה, הפוגעים מודים במעשים ומספרים שלא חשבו שזה עלול לפגוע ושפעלו מתוך ספונטניות כדי לשתיף חברים במחשבות ובחוויות.

● **הצופים מן הצד** - הצופים נחשפים לפגיעה. למרות היותה פגיעה עקיפה, היא עלולה להיות

מצבי החיים הנוצרים במרחב זה שונים מאלה שהיו מוכרים לנו לפני כמה שנים. התנהלות מיטבית במציאות זו דורשת פיתוח מודעות וכלים מתאימים בהלימה לשלבים ההתפתחותיים של הילדים

● **הייררכייה וסמכות** - לתקשורת בין-אישית ושיתוף הדדי במרחב האינטרנט מאפיינים שונים מאלה של המסד שעליו עומדות הייררכייה וסמכות במרחב הפיזי בכלל ובבית הספר בפרט. השימוש במרחב האינטרנט לתקשורת בין מורים לתלמידים יכול לספק למורה הזדמנות להיות נגיש יותר לתלמידיו, לתקשר אתם ישירות ובכנות, ובכך לקיים אתם שיח משמעותי ואפקטיבי. אבל במקום שהגבולות בו מטושטשים נדרשת הקפדה יתרה כדי לשמור עליהם. המעבר משיח אפקטיבי לשיח בנושאים לא רלוונטיים ואף לא הולמים עלול להיות פחות מורגש. גם הנגישות למידע אישי ורגיש קלה יותר. נדרשת הקפדה רבה וערנות כדי להבטיח שהקשר לא יידרדר לקשר שאינו הולם מערכת יחסים בין מורים לתלמידים ושלא יחשפו פרטי מידע אישיים ופרטיים שאינם רלוונטיים לקשר מסוג זה. בתלונה ששלח הורה זועם נאמר שאחד המורים הציע לתלמידה חברות בפייסבוק; בכירור עלה כי כוונותיו של המורה היו טובות, אך הדבר עורר את חשדם וכעסם של ההורים. בכמה מקרים הגיעו תלונות על חשיפת מידע אישי של מורים בפייסבוק לפני תלמידים: תצלום של המורה בכגד ים, העדפותיו המיניות של מורה ועוד.

ניצול ההזדמנויות לשיח משמעותי, מתוך הצבה של גבולות ושמירה עליהם במרחב האינטרנט, הוא משימה מסוג חדש. משימה זו כרוכה בפיתוח מודעות להשתמעויות, ידע וכלים הולמים להתנהלות מושכלת, כגון הגדרת פרטיות, ובהבהרה והגדרה של אופי הקשרים ומטרותם בין מורים לתלמידים בשיתוף כל השותפים - מורים, הורים ותלמידים.

התערבויות קיימות וכיוונים לפיתוח

לנוכח מציאות זו, אחת המשימות המרכזיות שלנו בשפ"י היא לבחון מחדש ולעדכן את הפרקטיקה המקצועית ואת ההתערבויות החינוכיות - לקידום מיטביות ולמניעת התנהגויות סיכון כך שיתאימו ויהיו רלוונטיים גם למצבי החיים של הילדים במרחב האינטרנט.

בהיותנו אנשי מקצוע, עלינו קודם כולל ללמוד ולהכיר נושא זה. בשפ"י מקיימים תהליכי למידה בהשתתפות מומחים מהאקדמיה ומהשדה, במטרה לחשוף את אנשי המקצוע, הפסיכולוגים החינוכיים והיועצים החינוכיים, למידע עדכני הקשור במאפיינים התרבותיים והפסיכולוגיים של האינטרנט ובדינמיקה הייחודית שנוצרת, ולקיים דיון בשאלות ובדילמות המתעוררות.

מתוך דיונים אלה עולות עוד סוגיות הדורשות התייחסות, כגון החברות המסורתיות בעידן של

השטחת הייררכיות וחשיפה למידע, ההשלכות של היפוך התפקידים בין הדורות בכל הקשור לאינטרנט, יחסי מורה-תלמיד במרחב האינטרנט, אתיקה מקצועית בהקשר של ייעוץ ברשת ועוד.

נוסף על כך עולה צורך להכיר את הנושא גם מזווית הראייה של תלמידים, של הורים ושל אנשי חינוך, ולשמוע מה מעסיק אותם, מה מטריד אותם ולמה הם זקוקים. לשם כך התקיימו כמה קבוצות מיקוד עם תלמידים ומתוכננות קבוצות מיקוד גם עם הורים ועם יועצים חינוכיים,

פסיכולוגים חינוכיים וצוותי חינוך. התכנית "כישורי חיים" ותכניות מניעה בנושאים כגון פגיעות מיניות, אובדנות, אלימות ושימוש בחומרים מסוכנים כוללות היום כמה יחידות. אלה עוסקות במרחב האינטרנט בסוגיות כגון אתיקה ברשת והפעלת שיקול דעת, קרבה וירטואלית, זהות והתחזות ברשת, מקומם ותפקידם של חברי קבוצת השוים כשומרי סף וסיוע והסתייעות ברשת. התערבויות אלה מכוונות לכלל התלמידים, בהתאם לגיל ההתפתחותי, והן כוללות פיתוח מודעות ולמידת כישורים תוך-אישיים ובין-אישיים להתנהלות מיטבית בשגרה ובמצבי סיכון.

גובשה גם מדיניות הקשורה לשימוש בטלפונים ניידים בבית הספר ולצילום ללא רשות, ונוסחו הנחיות להתנהלות במצבים של פגיעה בתלמידים ובמורים באמצעות האינטרנט. הנחיות אלה פורסמו לכל בתי הספר בחוזר מנכ"ל.

לנוכח התרחבות השימוש באינטרנט בשגרה היומיומית והתגוננותו המתמדת, ברור שאין די במענים הקיימים. יש צורך לגבש התייחסות רחבה לשגרה יומיומית במציאות המשולבת של מרחב פיזי ומרחב אינטרנטי, התייחסות גם להיבטים כגון התפתחות אישית, גיבוש זהות, חברות, תקשורת בין-אישית, התמודדות עם מצבי לחץ ושינוי, קשר מורים-תלמידים וקשר הורים-ילדים.

בימים אלה נעשה מהלך של עדכון והרחבה של תכניות ההתערבות, בחבירה לעוד אנשי מקצוע במשרד החינוך ומחוצה לו ובשיתוף תלמידים והורים.

עוד מהלך שעומד לצאת לדרך הוא הוספת כלים לייעוץ ולהדרכה באמצעים מקוונים לסל הכלים שלנו.

בשל השינויים התדירים הרבים שמתרחשים במרחב האינטרנט נראה שאנחנו עומדים לפני תהליך למידה והתעדכנות מתמשך ומתחדש שיהפוך לדרך חיים.

לנוכח מציאות זו, אחת המשימות המרכזיות שלנו בשפ"י היא לבחון מחדש ולעדכן את הפרקטיקה המקצועית ואת ההתערבויות החינוכיות - לקידום מיטביות ולמניעת התנהגויות סיכון כך שיתאימו ויהיו רלוונטיים גם למצבי החיים של הילדים במרחב האינטרנט

הפניות ורשימה
ביבליוגרפית מלאה
למאמר זה ניתן למצוא
באתר אשלים
www.ashalim.org.il